

Innspill til diskusjonen om ny ordning for etablerte scenekunstkompanier fra Grenland Friteater

Jeg viser til Stortingets vedtak fra 2018, der det blir bedt om at «...regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018 (vil) legge fram en vurdering av situasjonen for det frie scenekunstheltet, inkludert erfarne grupper som mottar støtte fra Norsk kulturfond, og grupper som får eller har fått støtte over kap. 323 post 71 og 78, og hvordan disse kan sikres forutsigbarhet.»

Grenland Friteater/Porsgrunn Internasjonale Teaterfestival hører nettopp til de «erfarne gruppene» som var på Post 78 (men som nå er flyttet til post 75). For budsjettåret 2008 ble det etter initiativ fra statsråd Trond Giske innført en finansieringsordning for GF/PIT med faste fordelingsnøkler mellom Staten v/Kulturdepartementet (60%), Telemark fylkeskommune (20%) og Porsgrunn kommune (20%). Denne ordningen har siden vært nedfelt i de årlige tildelingsbrevene og har fungert svært godt.

På tross av stortingsvedtaket, har fordelingsnøkklene fra og med budsjettåret 2019 ikke vært nevnt i tildelingsbrevet fra Kulturdepartementet, siden Norsk kulturråd. Dette kom i stand som følge av statsråd Trine Skei Grandes plan om å overføre hele finansieringen til fylkeskommunene, en plan som jo ikke ble noe av.

Fordelingsnøkklene har allikevel blitt praktisert ved at Telemark fylkeskommune, seinere Vestfold og Telemark fylkeskommune og Porsgrunn kommune har fulgt opp sine bevilgninger til GF/PIT som om avtalen om fordelingsnøkler fortsatt eksisterer. De siste årene har Grenland Friteater også fått signaler fra sentralt politisk hold om at fordelingsnøkklene ville bli videreført både gjennom og etter pandemien. Vi kan imidlertid ikke se at dette er innskrevet i forslagene til Statsbudsjett, på tross av at det foreslås nettopp en slik fordelingsnøkkelordning til andre regionale kompetansesentre for dans og scenekunst. Det framstår som merkelig at Kulturdepartementet ikke skulle ville følge opp avtalen med fylke og kommune. Det er også vanskelig for oss å se at dette er i tråd med Stortingets vedtak fra 2018 om å sikre forutsigbarhet.

I et innspill til budsjettforhandlingene har vi bedt om at Stortinget påser at dette blir rettet opp og at ordningen med fordelingsnøkler blir gjennomført. Vi viser ellers til Norsk Teater- og Orkesterforenings uttalelse til Statsbudsjettet for 2022, som vi vil slutte oss til:

«Det er også gledelig at ordningen med faste fordelingsnøkler videreføres for å sikre institusjonene med delt finansiering nødvendig økonomisk forutsigbarhet. Faste fordelingsnøkler er et sterkt insitament til å investere i regionens musikk- og scenekunstinstitusjoner og gir engasjerte lokalpolitikere et avgjørende viktig argument for å prioritere disse virksomhetene i en krevende konkurranse med andre viktige og til dels lovpålagte oppgaver.

Samtidig ber vi Stortinget om å bidra til at dialogen mellom forvaltningsnivåene repareres for å sikre at ordningen fungerer etter hensikten og at institusjonene ikke utsettes for motstridende styringssignaler.»

Kulturdepartementet står overfor en vanskelig oppgave med å skulle velge ut noen få scenekunstgrupper blant mange kvalifiserte søkere innenfor svært trange budsjetttrammer. Dersom en skulle velge å støtte både drift og produksjon strekker ikke 4 millioner kroner lenger enn til én gruppe. I denne situasjonen kan det være fornuftig, som en midlertidig ordning, å gi en begrenset støtte til drift av litt flere grupper (4 – 5), slik at de ikke legges ned umiddelbart. Men allerede fra neste budsjettår og ikke minst på lengre sikt vil det være nødvendig å få øket budsjetttrammene.

På midten av 1990-tallet festet tanken om at «frie grupper er noe som popper opp og blir borte etter kort tid» seg som grunnlag for å legge all støtte til fri scenekunst inn under Kulturrådet. Da nye ordninger ble etablert fra budsjettåret 1990, førte det umiddelbart til problemer og bråk – ikke minst når det gjelder Grenland Friteater. Det førte også til en sterk sentralisering av den frie scenekunsten til Oslo-området og til en vridning av scenekunsten bort fra langsiktig utvikling og publikumsrettet kunst og over mot kortvarige eksperimenter.

Men det medførte også at rapporteringen og forskningen på scenekunsten ble sementert i ett «institusjonsteater-felt» og ett «fritt scenekunstfelt». Dermed mistet vi mye av mulighetene for å kunne sammenlikne fakta og for å kunne ha et helhetlig syn på scenekunsten. Ikke minst i en region som Telemark, der den frie scenekunsten lenge hadde vært større og bedre forankret enn institusjonene, ble dette absurd.

Da Trond Giske i 2007 foreslo både basisfinansieringsordningen, som har vært mye omtalt og forsket på, og finansieringsordningen med fordelingsnøkler for GF/PIT, som har vært svært lite omtalt og forsket på, var det for raskt å kunne bøte på en situasjon som var blitt prekær. I dagens situasjon bør departementet benytte muligheten til å se på begge disse ordningene for etablerte kompanier.

Dersom en får til avtaler om finansieringsordninger med fordelingsnøkler med kommuner og fylkeskommuner for enkelte grupper, vil det kunne sikre en god finansiering og lokalt eierskap til scenekunsten. Ikke minst vil det kunne motvirke sentraliseringstendensene, bidra til styrking av infrastrukturen for scenekunsten utover landet og gi styrket publikumsutvikling.

Fordelingsnøkkelfinansiering vil etter min mening være den beste måten å sikre geografisk spredning av etablerte kompanier, selv om jeg er fullt klar over at det ikke vil kunne gjelde alle – ja, kan hende bare et fåtall. Men departementet bør snarest se på mulighetene for å få til avtaler med lokale og regionale myndigheter der det kan være aktuelt. Å løfte fram denne finansieringsmåten vil være et incitament til bedre geografisk fordeling.

I tillegg vil det kunne være en god exit-strategi for etablerte kompanier – noe Kulturdepartementet spurte spesielt etter i innspillmøtet om nyordning for etablerte kompanier.

Men et godt sted å begynne er snarest å ordne opp i finansieringsordningen for Grenland Friteater og Porsgrunn Internasjonale Teaterfestival.

Med vennlig hilsen

GRENLAND FRITEATER

Tor Arne Ursin